

Lankide Aurrezkiaren
"El desempleo en el País Vasco"
liburuari buruz

Iñigo Garaialde

Iragan Apirilean aurkeztu zuen Lankide Aurrezkiak Euskal Herriko (LKA eta EH aurrerantzean) langabeziaz burutu duen azterketa¹. Azken lan honekin, aspaldidanik jarraitzen duen euskal ekonomiaren ikerketa bidean pauso berri bat eman du LKAko Estudio Taldeak. Euskal ekonomiaz arduratzen direnen artean arras ezagunak dira talde honen emaitzak. Alde batetik, 1976tik aurrera urtero argitaratzen duten informea eta, bestetik, zenbait gai garrantzitsuz noizbehinka agertzen dituzten azterketak izan dira fruiturik nabarmenenak. Azken hauen artean, EHko industri egituraz (1976), pagamendu balantzaz (1978) eta EEEen sartzeak sor litzakeen ondorioez (1980) egingdako lanak dira ezagunenak. Aurten, langabeziaz argitaratutako liburuak zerrenda hau luzatzen du.

Azken lan honen helburua argi dago. Liburuaren azpitu-luak dioenez, langabeziari soluzioak aurkitu nahian abiatu dira egileak azterketa honetan zehar. Hitzaurrean esaten denez, lan honen arduradunei, langabeziaren egoera eta iragana aztertzeak baino gehiago, problemari eman behar zaizkion erantzunak bilatzeak eragin die. Lana hiru zati nagusitan banatua agertzen da. Lehenik, EHko langabeziaren egoera adierazten da laburki, krisialdiaren eragina aztertuz. Hurrena, zenbait helburu lortzeko beharrezkoak liratekeen hazkunde- eta inbertsio-tasak adierazten dira. Azkenik, nazioarteko lan-zatiketaren aldakuntzak aztertzen

dira produktuaren zikloaren teoriaren bidez. Analisi honen birtartez EHren esportazioen egoera eta perspektibak baloratzen dira, eta industri espezializazioari buruzko zenbait gomendiorekin amaitzen da lana.

Hiru zati hauen arteko loturak argi ikus daitezke. Egoeraren deskribapena eta Europarekiko konparazioak enplegu-politikaren helburuak argitzeko erabiltzen dira. Helburu horiek erabakiz gero, beharrezko diren inbertsio- eta hazkunde-tasak kalkulatu eta, bide horretatik, politika ekonomikoaren neurriak taxutzeko esparrua muga daiteke. Hala ere, inbertsio hau zein sektore eta produktutara zuzentzea komeni den erabaki beharrea aurkitzen dira politika ekonomikoaren arduradunak. LKAK produktuaren zikloari buruz egindako azterketak lagundu ahal ditu galdera honen erantzuna bilatzerakoan.

AZTERKETAREN LABURPENA

1. Langabeziaren gaurregungo egoera

EHko desenpleguaren problemaren larritasuna bere testuinguruan ezartzeko, krisialdiak lanindar-eskaintzan eta enpleguaren eboluzioan izan duen eragina aztertzen da lehen atal honetan. 1975. urterarte Hego EHko populazioak gorakada nabarmena izan zuen, berezko hazkundera etorkinen efektu positiboa gaineratuz. Krisialdia hasi zenetik, populazioaren hazkundera-tasek behera jo dute, bai jaiotze-tasak erori direlako, bai migrazio-saldoek alderantziz jokatzen dutelako azken urte hauetan.

Populazioaren hazkunde-tasen murrizteak baino garrantzi handiagoa du, ordea, aktibitate-tasen beherakadak. Hego EHn, Espainian bezalatsu, krisialdiak jende asko bota du lan-merkatu deprimitu batetik at. Egoera normalean bere lanindarra eskaintzeko prest egongo liratekeen jende hauek egungo geldialdian ez dira lan-merkatuan sartzen, aktibo etsi bihurtuz. Fenomeno honek garrantzi handia du EHn. LKAn kalkuluen arauera 93000 pertsona aurkitzen ziren kasu honetan 1980. urtean, hots, populazio aktiboaren % 9,4.

Hurrena, enpleguaren eboluzioa eta egitura aztertzen dira. Honetan ere, krisialdiaren eragina nabaria da. 1975etik 1980ra 119000 lanpostu galdu ziren Hego EHn, hauetatik 78000 industriari eta eraikuntzan. Enpleguaren uzkurdura honen ondorioa langabezi-tasen gorakada izan da. Gorakada hau, nahiz eta

orokorra izan, industri eta eraikuntz sektoreetan, alde batetik, eta emakume eta gazteen artean, bestetik, nabarmendu da batez ere. Adibidez, euskal emakumeen langabezi tasa gizonezkoena baino % 50 altuagoa da. Gazteenak, berriz, tasa orokorra aise bikoizten du.

Egoera larri hau bere neurrian baloratzeko, langabetuen heuren batek bakarrik jasotzen duela desenplegu-asegurua kontutan hartu beharra dago. Asegurua jasotzen dutenen proportzioa eroriz joan da azken urte hauetan, bai langabezia luzatzeko joeraren eraginez, bai eta Enpleguaren Oinarrizko Legearen aplikazioaren ondorioz.

EHko egoera hobeto juzkatzeko, LKAk Europako nazioekiko konparazioak agertzen ditu. Bertan jasotzen diren zifren arauera argi ikus daiteke EHko egoeraren larritasun berezia, aktibitate-tasen aldetik, enpleguaren uzkurdua eta langabeziaren gorakada aldetik, edota enplegu eta Barne Produktu Gordinaren (BPG) egitura aldetik. Europako nazioekin ezezik, Europako eskualde atzeratuenekin (Campania edo Calabriarekin, adibidez) konparatuz ere EHko egoerak lazkeria berezia erakusten du.

2. Egoera hau gainditzeko beharrezkoa den ahalegina

Bigarren zati honetan enplegua sortertzeko beharrezko lira-tekeen hazkunde- eta inbertsio-zifrak aztertzen dira. EHko 1990. urteko populazioa Bilboko Merkatal Ganbarak egindako estimazioetatik hartzen da. 1975-90 eperako migrazio-saldoak zero balioa hartuz gero Hego EHko populazioa hiru milioi pertsonatik gora izango litzateke azken urte horretan².

Aktibitate-tasaren eboluzioa aurrikustea ez da zeregin erraza. Horregatik, zenbait hipotesi ezberdin erabiltzen da enplegu politikaren helburu posibleak taxutzeko. Hala ere, aztertutako kasu guztietan beharrezkoa litzatekeen enplegua sortzeak ahalegin handi bat eskatzen duela argi ikusten da. Hamarkada honetarako 155000tik 207000ra lanpostu berri sortu behar dira 1980. urteko aktibitate-tasa mantendu eta % 5-14eko langabezi tasa atxekitzeko.

Beste ikuspuntu batetik, EHko egoera Europako aktibitate-tasa eta enplegu-egiturekin konparatuz nolako diferentziak nabari diren aztertzen da. Kasu hauetan ahalegina askoz ere handia

goa litzateke, 300-400 mila lanpostu faltako bait lirateke 1990ean EH eta Europako nazioen enplegu mailen artean.

Maila honetako enplegu-sorketa ezin espero daiteke gurregun ditugun ekonomiaren hazkunde-tasen bidez. Ez eta ere Kooperazio eta Garapen Ekonomikorako Erakundeak (OCDE) datozen urteetarako espero dituen % 1,5-2 tasekin. 1980. urteko enplegua mantentzeko soilik, EHk % 3,5 hazkunde-tasak eskatzen ditu. LKAREN azterketak argitzen duen bezala, urtean % 5-6ko hazkunde-tasak beharko genituzke 1990ean egungo lanbezi tasak mantendu ahal izateko. Argi dago tasa hauek ez direla berez sortuko.

Lana arlo interesgarri batean sartzen da ekonomiaren garapenaren eta inbertsioaren arteko erlazioak aztertzen direnean. Alde batetik, bi aldagai hauen arteko erlazioa nabarmenki aldatu da krisialdi aurretik gaurko egoerara. Horren arrazoi nagusia inbertsioaren helburu ezberdinetan datza. Azken urteotan, inbertsioa ez da produkzio-ahalmena goratzeko asmotan egiten, produkzioaren konkurritasuna hobetzeko asmoarekin baizik. Enpleguaren ikusgunezik, aldakuntza honen ondorioak oso latzak dira. Gaurko egoeran inbertsioak, enpleguak sortu beharrean, desagertarazi egiten ditu maiz.

Zenbait estimazioen bitartez, EHn enplegu berri bat sortzeko beharrezkoa den batezbesteko inbertsioa estimatzen du hurrena LKAK. Inbertsio-zifrek fidagarritasun urria dutenez hiru zifra ezberdin jasotzen dira, beren artean diferentzia zabalak aurkezten dituzkenak (3,8tik 7,1 milioi pezetara lanpostu berri bat sortzeko). Zifra hauek ekonomiaren sektore bakoitzean balio ezberdinak hartzen dituztelako, eredu baten bitartez inbertsio-zifra orokorra sektorekatu egin da. 1982-90 eperako 3,9 bilioi pezeta (1980. urteko pezetak, hain zuzen) beharko lirateke % 5,5eko hazkunde-tasa lortzeko eta, bide horretatik, langabezi tasa % 10eraino jaitserazteko.

Inbertsio-zifra hauek lortzeko ahalegin handi bat beharko litzateke gaurko egoera kontutan hartuz bereziki. 1982. urterako bakarrik, 347 mila milioiko inbertsioa beharko litzateke, krisialdian sartu aurreko urteetako inbertsioa baino heren bat garaiagoa. Alde honetatik ere, ekonomiaren berezko mekanismoek ez dute posibilitate handirik helburuak betetzeko behar den inbertsioa sortertzeko.

Ondoren, EHk inbertsio horren finantzapenerako behar den aurrezki ahalmena daukan ala ez aztertzen du LKAK. Puntu ho-

netan ere, konklusioa ez da baikorregia. Hala ere, finantzapen defizita beste faktore batzuk eragindako fenomeno bat da, hazkundearen eta irabazien geldialdiak hain zuzen. Alde horretatik, finantzapenaren urritasuna ez da inbertsio murriztaren iturburua, ezaguna bait da dagoen aurrezkoa bera ere ez dela guztiz inbertitzen.

Azkenik, inbertsioari begira eraikuntzak duen garrantzia aztertzen zaigu. Ekonomiari eragiteko sektore honek duen ahalmena ezaguna da eta beste zenbait ikusgunetatik ondorio misedagarriak ditu. Adibidez, enplegua sortzeko eta beste sektoreei eragiteko ahalmen handia du eraikuntzak. Bestalde, kanpo-merkataritzan sartzen ez diren produktuak produzitzen dituelarik, eraikuntzak ez du konkurrigarritasun problema larririk aurkitzen, industriaren produktu gehienek duten moduan.

3. Industri dinamika

Azken zati hau da, agian, lanaren alderdirik interesgarriena. Kanpo-sektorearen kemenak ekonomiaren berreragiterako duen garrantzia dugu azterketa honen oinarria. Esportazioen bizkortasuna hazkundearen faktore nahitaezkozkat hartzen da. Hortaz, EHren industri espezializazioa baloratzeko, nazioarteko merkatan produktu bakoitzak dituen berezitasunak eta perspektibak aztertu beharrean gaude. LKAk produktuaren zikloaren teoria darabil azterketa hori burutzeko.

Produktuek bizi-ziklo bat dutela dio teoria honek. Hasieran produktu jaioberriak teknologi edukin handia izan ohi du eta bere kostu garaiaगतिक kontsumidore aberatsen merkatura zuzentzen da. Produksioa normaltzen eta merkata zabaltzen den erara, elkarlehiaketa handiagotuz joaten da eta, horrekin batera, prezioak erortzen benetako dermion behinik behin. Bigarren aldi honen berezitasunak hazkunde-tasa oso garaiak eta industrialpen zabala dira. Azkenik, berritze-prozesua mantsotuz doalarik, heldutasun fasean sartzen gara. Aldi honetan, produkzio serie luzeak ezartzen dira kostuak beheratzeko eginahaletan eta enpresa multzoa gutxitzen da. Lanindarraren koalifikapena jaitsiz doa eta kapital intentsitatea haziz, faseak gainditzen diren neurrian.

Produktuaren ziklo hau nazioarteko merkatal harremanetan ere agertzen da. Nazio aurreratuek sortzen dituzte produktu berriak eta hazkunde-fasean beraiek dira hornitzaile nagusiak.

Produktuak heldutasun fasera iristen direnean, kanpo-merkataritzaren fluxuak zentzuz alderantzten dira eta nazio aurreratuek inportazioetara jotzen dute produktu hauen beharra asetzeko.

Produktu bakoitza gaurregun zein fasetan dagoen jakiteko, LKAK nazioarteko kanpo-merkataritza aztertzen du. Analisi horretarako munduko zenbait nazio hartzen dira, hiru mailatan taldekaturik: nazio aurreratuak, tarteko mailakoak, eta industrializazio bidetan aurkitzen direnak. Talde bakoitzarentzat hiru indize aztertzen dira: espezializazio-maila, hazkunde-tasa, eta merkatal fluxuen norabidea. Hiru erizpide hauek aplikatuz produktu bakoitzaren bizi-lerro fasea argiratu daiteke. Analisi honetarako Kanpo-Merkataritzaren Nazioarteko Sailkapen Uniformea (ISIT) erabili da eta emaitzak hiru digitu maila arte zehazten dira. Guztira 136 produktu-sail azertu dira indize hauen bitartez.

Hiru motatako produktuak bereizten dira (dinamikoak, geldikorrak eta atzerakorrak) nazio aurreratuetan dituzten jokabideen arauera. Azken bi taldeetan aurkitzen diren produktuak heldutasun fasean daudela esan daiteke. Nazioarteko lan-zatike-taren aldakuntza azkarra delako, produktu heldu horien kanpo merkatal fluxuak ez dira beti modu berean aldatzen. Kasu batzutan, hornitzaile berriak erdi-mailako garapeneko nazioak dira; beste batzutan, aldiz, industrializazio bidetan daudenak; eta zenbait kasutan, bi taldeak aldi berean.

Espero zitekeen bezala, EHko esportazioei begiraturaz, zirkloaren erdiko fasean dauden produktuak agertzen dira nagusi. Hortaz, nazio aurreratu eta erdi-mailakoetara zuzentzen da euskal esportazioen gehiengoa (hiru laurden, gutxi gora-behera).

Bigarren erizpide bezala, produktu bakoitzaren teknologia zailtasuna dugu. Produktu sailketa EEK egindako estudio batetik hartzen da. Guztira 226 produktu eta zortzi zailtasun-maila definitzen dira, lehenengo mailan produktu aurreratuak jasoz (zenbait produktu kimiko eta sendagarriak, adibidez) eta zortzigarrenean teknologia errazenekoak (larru-produktu eta altzariak, adibidez). Berriro ere, EHko esportazioak erdiko mailetan kontzentratzen dira (% 9 bi maila gorenetan eta % 7 azken bi mailetan gelditurik).

Maila arriskutsuenak 5etik 8rainokoak izanik (hauetan nabarmenduko bait da industrializatzen ari diren herrien konkurrentzia), EHko espezializazioa arrisku-maila handi samarrean aurkitzen da. Azken lau sailetan sartzen diren produktuak euskal

esportazioen % 48 dira. Beste % 37 arrisku txikia duten produktuetan dago (falta den % 15a ez da aztertzen).

Industri dinamikaren analisiaren konklusio gisa EHrentzat perspektiba hobek dituzten produktuak hautatzen saiatzen da LKAren ikerketa hau. Horretarako, produktuen bizi-lerro fasea eta teknologit zailtasuna hartzen dira produktu tipoei mugatzeko. Produktu onuragarrienen artean, EHK esportatzen edo Espainiak inportatzen dituenak lirateke hautapen jatorrenak. Lehen kasuan kanpo-merkatu bat irekia dagoelako eta indartzea errazagoa litzatekeelako; bigarrenean, Espainiako merkatuari so inportazioen ordezkapena lor daitekeelako.

Erizpide guzti hauek erabiliz, heldutasun fasean aurkitzen diren 89 produktu-sail aukeratu dira. Horietatik 22 kasutan teknologit zailtasunaren maila oso apala da (azken bi mailak). Beste 13 kasutan garapen bidetango herrialdetara zuzentzen ari dira kanpo merkataritzako harremanak. Gelditzen diren 54 produktu-sailak dira, LKAren eritzian, EHren espezializazioarako probetxugarriak. Hauetatik, 13 kasutan esportazio-politika sustatu beharko litzateke; beste 31 kasuetan Espainiako eskea ase gabe aurkitzen denez gero, barne-merkatu hori izan daiteke euskal produkzioaren lehen bezeroa.

Azterketa, bi eraskinek osatzen dute. Lehenengoa, OCDEren partaide diren herrialdeetan enplegu-politika mailan aplikatutako zenbait neurri deskribatzen dira laburki. Bigarrenean, EHko zerbitzu-sektoreak duen defizita eta enplegua sortzeko abagadunek aztertzen dira.

IKERKETAREN BALORAPEN BAT

Aztertu den gaiaren gaurkotasuna eta garrantzia ukaezinak dira. Langabezia eta enplegu-sorketa dira, ziur aski, gaurko euskal ekonomiaren arazorik larrienetakoak. Egunero sakontzen ari diren gizarte-kontrazioak leher egitera iristea nahi ez bada, problema hauei erantzun bat eman beharko zaie. LKAren lanak bide horretan zenbait pauso ematen ditu eta horregatik bakarrik ongiatorria zor zaio.

Horretaz gainera, euskal ekonomiaren alor hau urriki landua aurkitzen da, besteak ere gehiegi daudenik esan gabe. Lan hau da, egiazki, EHko langabeziaren soluzioaz aurkezten den lehen

azterketa sakona. Alde honetatik, behintzat, ezin kritika daiteke LKAK aukeratutako ikerketa gaia.

1. Ikerketaren konklusio nagusiak

Azterketa honen lehen konklusioa EHko langabeziaren larritasuna bera da. Alderdi hau lehendik ezaguna bazen ere, ez da sobera behin eta berriro egoera latz hau aurkeztea. EHko egoera oso larria da bai aurreko situazioa gogoratuz, bai eta Espainia eta Europako egoerarekin konparatuz ere.

Gauden ataka honetatik irteteko behar litzatekeen ahaleginaren neurria ere ondo argitzen du azterketa honek. Bai sortu behar diren lanpostuak begiztatuz, bai inbertsio edo finantzapenaren aldetik, ahaleginaren eskala gaurko zifretatik oso urrun aurkitzen da, dudarik gabe. Langabezia soluzio bidetan jartzeko behar liratekeen baliabide hauek berez ez direla sortuko argi ikus daiteke LKAK emandako zifrak aztertuz.

Guzti hori aurrean izanik, kanpo-eskariak sorteraz dezakeen berreragitea aztertzeraz jotzen du LKAREN lanak. Esportazioen espezializazio hoberena antzeman nahian produkturen bizi-zikloa aztertu eta bide horretatik zenbait gomendio onuragarri eskaintzen ditu lan honek. Gizarte-zientzia guztietan bezala, gomendio hauek ez dira guztiz zehatzak eta kontuz aztertu beharko dira praktikan jarri baino lehen. Hala ere, joera orokor bezala, kontutan hartzekoak dira azterketaren ondorio hauek.

Azkenik, eraikuntzak eta zerbitzuek eskaintzen dituzten zenbait alderdi probetxugarri ere agertzen ditu lan honek: eraikuntzak berreragite-indarra den aldetik, batez ere, eta zerbitzuek enplegu-sortzaile eta EHko zerbitzu-eskaintza kaskarra zuzentzeko bide bezala.

2. Azterketaren zenbait hutsune

LKAREN azterketak bereizgarri bitxi bat du tankera honetako beste zenbait lanekin konparatuz gero. Langabeziaren arazoa konpontzeko bideak bilatu nahi dituen lan batek enplegua sortzeko edo banatzeko neurri zuzenei hain arreta gutxi emateak harritzekoa dirudi. Egiatzki, ez dirudi oso egokia hamar orriko deskribapen labur batez gai hau alde batera uzteak, batez ere gai eztabaidatua bezain gutxi aztertua gertatzen denean.

Milaka milioi pezeta xurgatzen dituzten enplegua sustatzeko neurrien balorapena oso jakingarria litzateke langabeziaz arduratzen diren guztientzat. Sindikatuek aspalditik eskatzen duten lanaldiaren laburketaren eta gainorduen gutxitzearen ondorioak aztertzeak ere benetan interesgarria dirudi. Berdin esan daiteke lan banaketarako beste neurriez ere: ikasketa luzeagoak, jubilazio aurreratuak, enplegu-arauketak, lanaldi partziala, eta abar. Neurri guzti horien ondorioak zenbatekotu eta berorien kostuak baloratzeak enplegu-politika juzkatzeko bide beharrezkoa dirudi.

Puntu hauetan LKAren lanak ez digu asko laguntzen. Egiazki, ikerketaren ikuspuntua guztiz beste bat da, enplegu-sorketaz zeharki baizik ez bait da mintzatzen. Alde horretatik, industri politika da lan honen mamia eta ez enplegu-politika. Perspektiba onak dituzten produktuetan espezializatzeko hazkunde-tasak igo erazi ditzake, baina enplegua sortzeko biderik aproposena ez izatea ere gerta daiteke. Ez dezagun ahaz hazkunde-tasa garaiek, nahiz eta normalki enplegua sortzeko kondizio hobeak eskaini, ez dutela beti langabeziaren arazoa konpontzen. Espainia edo Italiako «mirari ekonomikoa» gogora ekartzea besterik ez daukagu, hazkunde-tasa garaienetakoak emigrazio bortxatuarekin batera zihoazela jakiteko.

Bestalde, esportazioen suspertzeak garrantzi handia du hazkunde ekonomikoa lortzeko (EH bezalako herri txiki eta ireki batean, batez ere), baina hazkunde-faktore bakarra edo garrantzitsuena bezala ikustea oso bestelako gauza bat da. Alde honetatik ere, azterketak soslai nabaria agertzen du, lanpostuak sortzea hazkundeari lotu ostean, hazkunde kanpo-merkataritzan finkatzen duenean. Arrazoiak du LKAk faktore honen garrantzia azpimarratzean, baina azterketa horretara bakarrik mugatzen duenean lana gutxiagotuta aurkitzen da.

Beste ikuspuntu batetik, EHko langabeziaren aurka efizientziaz jokatu ahal izateko fenomenoaren azterketa sakondu beharrean gaude oraindik. Ezin gara Ormaetxea jaunarekin ados etorri liburuaren hitzaurrean langabeziaren egoera eta joerak nahikoa aztertu direla dioenean. Zorigaitzez, EHko langabezia oraindik behar bezala aztertu gabe daukagu bai daturik ezaren ondorioz (eskualde edo adin arteko banaketa ezagutzeko, adibidez), bai analisi faltarengatik (aktibitate-tasen joerak ikertu gabe aurkitzen dira, LKAren lanean bertan agertzen den bezala). Arlo hauetan lan asko dago oraindik egiteko eta, zoritxarrez, honetaz arduratu behar liratekeen instituzioak lozorroan daudela

dirudi (INEMen datuen fidagarritasun urria guztiz ezaguna da; nahiz eta Espainiarako zenbait lan interesgarri prestatuak izan, INEren datuek EH mailan argitasun mugatua eskaintzen dute; Eusko Jaurlaritzaren Enplegu Zuzendaritzak ere ez du problema argitzeko eta ezagutarazteko ahalegin handirik egin).

3. Metodologiaren aldetik zenbait ohar

Lehen aipatu diren hutsune horiek izan arren, LKAren azterketa oso zabala dela aitortu behar dugu. Langabeziaren ebo-luzioa, enplegu-egitura, inbertsioaren eta hazkundearen arteko er-lazioa, beharrezko inbertsio, industri lurra eta finantzapena, erai-kuntzak eta zerbitzuek enplegu-sorketan joka dezaketen partea, produktuaren zikloa eta industri dinamika, eta makina bat puntu gehiago aztertzen ditu lan honek. Ezin esan daiteke azterketa ikusgune hertsia batetik egin denik.

Hala ere, metodologia kasu askotan ez da behar adina argitzen. Esate baterako, enplegu-egituraren aldakuntzak aztertze-ko erabiltzen diren ereduak ez dira inon azaltzen. Era berean, datuen iturburu eta zehaztasunak, doikuntzetan erabilitako uni-tateak, etab., ez dira sarritan argitzen. Zenbait kasutan (aktibi-tateaz eta enpleguaz aritzean, adibidez) erabiltzen diren datuak ez dira guztiz konparagarriak eta ateratzen diren ondorioak, noi-zean behin, okerrak gertatzen dira³.

Akats hauek lanaren baliagarritasuna mugatzen dutela aitortu behar da, zenbait kasutan ezin bait da emaitzen koherentzia jukatu argitasun faltarengatik. Beste batzutan, berriz, ateratzen diren ondorioak ez dira guztiz zehatzak eta irakurlearentzat na-hasgarri gerta daitezke.

Industri dinamikari buruzko atalean erabili den metodologia argiago aurkezten zaigu. Hala ere, bizpahiru lekutan zenbait za-lantza sortzen da produktuak sailkatzean (euskal esportazioak produktu zikloaren arauera sailkatzean, adibidez).

Konklusio gisa, LKAren lana EHko gizarte-problematikaz arduratzen direnentzat, eta ekonomilari eta politikoentzat bere-ziki, irakurri beharrezko liburua dela argi dago. Esan bezala, langabezi-az eta enpleguaz hainbat (ziur aski, gehiago ere bai) arduratzen da lan hau industri dinamikaz. Alde honetatik, behi-

nik behin, industri birmoldaketaz eta hazkunde ekonomikoaz ari direnek zenbait argitasun aurkituko dute obra honetan.

Amaitzeko, kritika bat euskararik ezagatik. Argi dago azterketa osoa euskaraz egiteko zailtasunak handiegia iratekeela, eta ekonomia euskaraz irakurtzeko eskea oso eskasa dela, zorigaitzez. Hala ere, lanaren laburpen bat edota sarrerako konklusioak gaztelaniaz eta euskaraz eskaintzea ez litzateke gaitzegia gertatuko. Batez ere, «Euskadiko Kutxa»k argitaratutako lana dugunean eta beste zenbait arlotan LKA euskal giroa sendotu nahian dabilenean⁴. Gaurko egoeran ekintza testimoniala gerta daiteke, agian, baina gure hizkuntza nazionala ekonomi arloan finkatzen hasteko bide bakarra dugu. Bide hauetatik inoiz abiatzen ez bagara, ez gara inoiz iritsiko.

I. G.

1. Caja Laboral Popular (Dpto. de Estudios), *El desempleo en el País Vasco. Bases para la formulación de soluciones*, 1982, 311 orr.

2. LKAk 3100000 pertsonako populazioa ematen du 1990. urterako, nahiz Bilboko Merkatal Ganbarak 3008200 pertsonako zifra argitaratzen zuen hipotesi berarekin. Ik. *Dinámica de la población y del empleo en el País Vasco*, Bilbo, 1978, 102. or.

3. Kasu nabarmen batzu 1975-76 eta 1979-80ko aktibitate eta enplegu datuekin gertatzen dira. Berdintsu emakumezkoen euskal eta espainol aktibitate tasak konparatzean.

4. Guztia aitortzeko, Bilbon egindako aurkezpenean lanaren mamia euskaraz ere argitu zitzaigun. Argitalpenean hori bera egitea ez zen ba zailegia gertatuko!